

WYRÓWNANIE SZKODY NIEMAJĄTKOWEJ PRZY NARUSZENIU ZDROWIA W PRAWIE FRANCUSKIM

ANNA KONERT
KATARZYNA ŁUCZAK

1. WPROWADZENIE

W prawie cywilnym francuskim, podobnie jak w polskim, szkoda na osobie może przybrać postać szkody majątkowej (*préjudices patrimoniaux*) oraz szkody niemajątkowej (*préjudices extra patrimoniaux*). Ten niemajątkowy skutek naruszenia dóbr osobistych polegać może zarówno na fizycznych dolegliwościach, rozumianych jako ból i inne dolegliwości, jak i na cierpieniach psychicznych¹. Te drugie, to ujemne uczucia przeżywane w związku z cierpieniami fizycznymi lub następstwami uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, które bezpośrednio związane są ze stanem zdrowia oraz dalszymi następstwami w postaci chociażby odczuwalnego dyskomfortu w wygodzie, mobil-

¹ Warto wskazać, że po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r., w Stanach Zjednoczonych wydana została ustawa *Public Law 107-42 of September 22, 2001*, która określa „szkody nie-ekonomiczne” (*non economic losses*) jako:

- cierpienie fizyczne i emocjonalne (*physical and emotional pain*);
- cierpienie (*suffering*);
- niewygodna (*inconvenience, emotional distress*);
- upośledzenie fizyczne (*physical impairment*);
- cierpienia moralne (*mental anguish*); krzywdy moralne (*moral damages*);
- zeszpecenie (*disfigurement*);
- utrata przyjemności z życia (*loss of enjoyment of life*);
- utrata przyjaciół (*loss of society and companionship*);
- utrata konsorcjum (*loss of consortium lother than loss of domestic service*);
- szkody hedonistyczne (*hedonic damages*);
- szkoda dotycząca reputacji (*injury to reputation*);
- jakiegokolwiek inne szkody niepieniężne (*all other non pecuniary losses of any kind and nature*).

Zob. U. von Jeinsen, i A. Konert, *Are non pecuniary damages recoverable in Europe?: A Comparative Analysis*, *Annals of Air and Space Law*, Vol. XXIV, Montreal 2009.

ności, zeszpecenia, niemożności wykonywania określonych aktywności życiowych, poczuciu nieprzydatności społecznej, czy nawet wykluczenia².

Podstawą dochodzenia rekompensaty we francuskim prawie cywilnym za uszczerbek niemajątkowy jest norma wywiedziona z przepisu konstruującego generalną klauzulę winy (art. 1382 *Code civil*). Według tego artykułu „jakikolwiek czyn człowieka, który powoduje szkodę innej osobie, zobowiązuje tego, przez którego winę szkoda powstała, do jej naprawienia” (*Tout fait quelconque de l'homme, qui cause – autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé – le réparer*). Przepis ten został sformułowany na tyle ogólnie, że szeroka jego wykładnia okazała się doskonałym środkiem zaradczym wobec słabo rozbudowanego systemu prawnej ochrony interesów niemajątkowych³. Dopuszczalność zasądzenia zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową wprowadziła judykatura⁴. Już w wyroku z 13 kwietnia 1833 r. (Sirey 1833.I.458) Sąd kasacyjny orzekł, że z uwagi na fakt, iż art. 1382 k.c. traktuje ogólnie o szkodzie, to nie można ograniczać jej tylko do szkody majątkowej, mimo trudności w oszacowaniu szkody niemajątkowej (moralnej)⁵. Stopniowo sądy zasądzały zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową, aż wreszcie sądy francuskie przestały odróżniać poszczególne rodzaje uszczerbków⁶. W kolejnych orzeczeniach Sąd kasacyjny pojęcie szkód niemajątkowych rozszerzył tak, jak w żadnym innym europejskim systemie prawnym⁷.

2. PODZIAŁ SZKÓD NIEMAJĄTKOWYCH WE FRANCUSKIM SYSTEMIE PRAWA

Szkoda niemajątkowa powstała na skutek uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia nie jest ujmowana jednolicie i istnieje wiele jej rodzajów, a przyznana suma zadośćuczynienia składa się z kilku elementów⁸. Ze względu na skutki naruszenia należy odróżnić dwie sytuacje. Pierwsza, kiedy to uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia ma charakter przemijający, czyli po upływie pewnego czasu następuje całkowity powrót do zdrowia. Druga sytuacja, to kiedy uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia ma charakter stały, niedający się w pełni wyleczyć.

² *Kodeks cywilny. Komentarz LEX. Tom III Zobowiązania. Część ogólna*, 2 wydanie., A. Kidyba (red. nauk.), Warszawa 2014, s. 565; *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania, III cz. 1*, J. Gudowski (red.), Warszawa 2013, s. 754; A. Szpunar, *Odpowiedzialność cywilna. Komentarz w formie glos*, Sopot 1997, s. 561.

³ Zob. A. Kubiak-Cyruł, *Dobra osobiste osób prawnych*, Zakamycze 2005, s. 102.

⁴ U. Waleczak, *Zasady odpowiedzialności za szkodę niemajątkową w prawie umów – postulaty de lege ferenda*, *Transformacje Prawa Prywatnego* 2007 nr 2, s. 92.

⁵ Analiza licznych orzeczeń zob. Z. Radwański, *Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową. Rozwój i funkcja społeczna*, Poznań 1956, s. 70; M. Wałachowska, *Zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę*, Toruń 2007, s. 57–60.

⁶ A. Szpunar, *Zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową*, Bydgoszcz 1999, s. 45–46.

⁷ Por. M. Nesterowicz, *Ewolucja odpowiedzialności deliktowej w prawie francuskim (na 200-lecie kodeksu Napoleona)*, *PiP* 2007/12, s. 10–23.

⁸ J. Matys, *Model zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu szkody niemajątkowej w kodeksie cywilnym*, Warszawa 2010, s. 76.

2.1. KRZYWDA ZWIĄZANA Z USZKODZENIEM CIAŁA LUB ROZSTROJEM ZDROWIA O CHARAKTERZE PRZEMIJAJĄCYM

Krzywda związana z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia ma charakter przemiający wówczas, kiedy mamy do czynienia z *déficit fonctionnel temporaire* (DFT). Są to wszelkie trudności doznane pomiędzy uszkodzeniem ciała a wyleczeniem. Zaliczają się do nich wszelkiego rodzaju cierpienia w okresie hospitalizacji poszkodowanego, ale także związane z „utrata jakości życia i zwykłych radości życia codziennego” (*perte de qualité de vie et – celle des joies usuelles de la vie courante*), które spotyka ofiarę podczas choroby, np. oddzielenie poszkodowanego od rodziny, od przyjaciół, niezdolność do wykonywania czynności życia codziennego lub udogodnień, a także uszczerbek w pożyciu seksualnym (*préjudice sexuel*)⁹.

Już pod koniec lat 70. sędziowie zdecydowali o możliwości przyznania odszkodowania za wszelkiego rodzaju cierpienia w okresie hospitalizacji poszkodowanego¹⁰. Z uwagi na dwuznaczność pojęcia ITT – *incapacité temporaire totale*, które obejmowało zarówno utratę zarobków, jak i osobiste niedogodności poniesione przez poszkodowanego przed wyleczeniem, grupa robocza pod przewodnictwem Jean-Pierre Dintilhaca w 2005 roku zaproponowała nową nomenklaturę. Postanowiono bowiem podzielić ten okres na dwie części, poprzez zdefiniowanie dwóch różnych rodzajów szkód. Obecnie zatem sfera osobista poszkodowanego jest traktowana jako *déficit fonctionnel temporaire* (DFT), a sfera zawodowa poszkodowanego przed wyleczeniem stanowi „utrata bieżących zarobków” (*perte de gains professionnels actuel* – PGPA)¹¹. Wobec tego, ten rodzaj uszkodzenia jest dochodzony niezależnie od utraty dochodów. Wysokość odszkodowania jest zwykle równa połowie tzw. S.M.I.C.¹² (600 € za miesiąc lub 20 € za dzień).

DFT ocenia się według rodzaju poniesionej szkody i jej ewentualnych powikłań, mających wpływ na codzienne czynności. Bierze się pod uwagę wiek poszkodowanego oraz stan, w którym był przed wypadkiem (osoby starsze, dzieci lub osoby niepełnosprawne). Lekarz ocenia charakter dolegliwości nie tylko na podstawie oświadczenia poszkodowa-

⁹ Definicja Dintilhac: «*Ce poste de préjudice cherche à indemniser l'invalidité subie par la victime dans sa sphère personnelle pendant la maladie traumatique, c'est-à-dire jusqu'à sa consolidation. Cette invalidité par nature temporaire est dégagee de toute incidence sur la rémunération professionnelle de la victime, laquelle est d'ailleurs déjà réparée au titre du poste perte de gains professionnels actuels. A l'inverse, elle va traduire l'incapacité fonctionnelle totale ou partielle que va subir la victime pendant la maladie traumatique (séparation de la victime de son environnement familial et amical durant les hospitalisations, privation temporaire des activités privées ou des agréments auxquels se livre habituellement ou spécifiquement la victime, préjudice sexuel pendant la maladie traumatique, etc.)*. Mission 2006 mise a jour en 2009: point 12 – *Les gênes temporaires constitutives d'un Déficit FonctionnelTemporaire (DFT)*, La Lettre AREDOC mars 2010, Journal d'information de l'AREDOC et du centre de documentation: <http://www.aredoc.com/sites/default/files/point-12.pdf>

¹⁰ Cass. 2e civ., 7 février 1979, pourvoi nr 77-15995, Cass.crim., 9 mars 19982, pourvoi nr 81-91409, Cass.crim., 27 novembre 1990, pourvoi nr 90-818339.

¹¹ Mission 2006 mise a jour en 2009 : point 12 – *Les gênes temporaires constitutives d'un Déficit FonctionnelTemporaire (DFT)*, op. cit.

¹² Salaire minimum interprofessionnel de croissance – płaca minimalna we Francji.

nego lub okoliczności niemedyycznych, ale także na podstawie obiektywnych i faktycznych dowodów medycznych. Lekarz powinien wziąć pod uwagę na przykład możliwość samodzielnego umycia się, ubrania, zjedzenia posiłków, przemieszczania się, czy też załatwianie innych potrzeb fizjologicznych przez poszkodowanego. To także konieczność leczenia przeciwwzakrzepowego, czas korzystania z pomocy przy przemieszczaniu się (wózek inwalidzki, chodziki, kule, kołnierzyk szyjny itp.), data pierwszego wyjścia ze szpitala, pierwszej jazdy samochodem, pierwsze skorzystanie z transportu publicznego, podjęcie aktywności domowej, rozpoczęcie korzystania z przyjemności, dalsza rehabilitacja (domowa czy z dojazdem do centrum rehabilitacji) itp., a także czy i jak długo poszkodowany musi korzystać z czyjejś pomocy w wykonywaniu codziennych czynności¹³.

Ze względu na intensywność doznawanego dyskomfortu w danym okresie czasu, lekarz może określić dwa rodzaje szkód:

- całkowity dyskomfort czasowy (*la gêne temporaire totale*): jest to okres, w którym poszkodowany był całkowicie niezdolny do wykonywania jakichkolwiek czynności, czy to podczas hospitalizacji, czy też w domu, zatem okres, w którym poszkodowany jest całkowicie unieruchomiony,
- częściowy dyskomfort czasowy (*la gêne temporaire partielle*): jest to okres, w którym poszkodowany z powrotem odzyskuje całkowicie lub częściowo możliwość wykonywania czynności (w tym uprawianie sportu itp.). Termin ten nie musi powstać po całkowitym dyskomforcie czasowym, gdyż często zdarza się, zwłaszcza przy niewielkich urazach, że okres ten zaczyna się niemal od razu po wypadku¹⁴.
Możliwe są zatem dwie sytuacje:
 - poszkodowany jest częściowo niezdolny do wykonywania wszelkich czynności,
 - poszkodowany jest całkowicie niezdolny do wykonywania konkretnej czynności, podczas gdy może wykonywać inne¹⁵.

Klasyfikacja częściowego dyskomfortu czasowego¹⁶

KLASA	WSKAŹNIK DYSKOMFORTU
KLASA IV	75% całkowitego dyskomfortu
KLASA III	50% całkowitego dyskomfortu
KLASA II	25% całkowitego dyskomfortu
KLASA I	10% całkowitego dyskomfortu

¹³ Mission 2006 mise a jour en 2009: point 12 – Les gênes temporaires constitutives d'un Déficit FonctionnelbTemporaire (DFT), *op. cit.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.* Zob. też D. Arcadio, C. Tardy, *Durer entree des classes pour le DFTP*, Gaz. Pal. 13 au 16 juillet 2011, p. 14.

¹⁶ Klasyfikacja stworzona przez Association pour l'étude de la réparation du dommage corporel – AREDOC, Société Française de Médecine Légale – SFML oraz Fédération Française des Associations de Médecins Conseils Experts – FFAMCE.

Kolejnym rodzajem niemajątkowej szkody o charakterze przemijającym jest tzw. cierpienie – *souffrances endurées (pretium doloris)*¹⁷. Obejmuje on fizyczne i psychiczne cierpienia w okresie rekonwalescencji związane z leczeniem, operacją itp. Obejmuje zwykle ból w okresie czasowych traumatycznych przeżyć, ale może także obejmować cierpienia psychiczne, takie jak strach przed przyszłością i wszelkie reakcje nerwowe, niepokój umysłowy, nerwica itp.¹⁸

Ten rodzaj szkody jest oceniany w skali od 1 do 7. Biorąc pod uwagę wyroki sądów apelacyjnych w Bordeaux, Agen, Angers, Limoges, Pau, Tuluzie i Poitiers dotyczące odszkodowania za szkody na osobie, wysokość odszkodowania można zobrazować w następujący sposób¹⁹ :

- Bardzo nieznaczna (Très léger) (1/7) do 1 500 €
- Nieznaczna (Léger) (2/7) 1 500 – 3 000 €
- Umiarkowana (Modéré) (3/7) 3 000 – 6 000 €
- Średnia (Moyen) (4/7) 6 000 – 10 000 €
- Dość ważna (Assez important) (5/7) 10 000 – 25 000 €
- Ważna (Important) (6/7) 20 000 – 30 000 €
- Bardzo ważna (Très important) (7/7) 30 000 € i więcej.

Kolejnym rodzajem przemijającej szkody niemajątkowej, którą można wyodrębnić w prawie francuskim to szkoda polegająca na tymczasowym oszpeceniu – *préjudice esthétique temporaire* (PET). Doznając szkody w postaci tzw. szkody estetycznej²⁰ poszkodowany często doznaje zaburzenia jego wyglądu. Nawet jeśli ma to charakter tymczasowy, może wywołać bardzo szkodliwe konsekwencje osobiste, ze względu na konieczność bycia w odmiennym stanie fizycznym w stosunku do innych.

Charakter tymczasowy może mieć również tzw. szkoda seksualna. Sąd rejonowy w Saintes (*Tribunal d'instance de Saintes*) zdecydował o wypłacie odszkodowania poszkodowanemu za niezdolność do stosunków seksualnych przez 2 miesiące²¹.

2.2. KRZYWDA ZWIĄZANA Z USZKODZENIEM CIAŁA LUB ROZSTROJEM ZDROWIA O CHARAKTERZE STAŁYM

Powstała u poszkodowanego w związku z uszczerbkiem na zdrowiu szkoda niemajątkowa o charakterze trwałym to *déficit fonctionnel permanent* (DFP). Zalicza się do niej jakiegokolwiek trudności i następstwa fizyczne i psychiczne związane z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia. Wchodzą tu w grę nie tylko trudności związane z funkcjami fizjologicznymi (np. utykanie), ale również stale odczuwalny ból, utrata jakości życia oraz utrata niezależności w codziennych działaniach.

¹⁷ Por. A. Szpunar, *Odpowiedzialność cywilna...*, *op. cit.*, s. 561.

¹⁸ M. Cannarsa, *Compensation for Personal Injury in France*, <http://www.jus.unitn.it/cardoza/review/2002/cannarsa.pdf>, s.16. Zob. cyt. tam: Civ. 2e, 5 January 1994, *J.C.P.* 1994.IV.585.

¹⁹ Informacje dostępne na stronie Fédération Nationale des Victimes de la Route – http://www.fnvictimesdelaroute.asso.fr/conseil_pratique/association_aide_juridique/deficit_fonctionnel_permanent_d_f_p_352.php

²⁰ Zob. M. Wałachowska, *Zadośćuczynienie...*, *op. cit.*, s. 58 i przywołana tam literatura francuska.

²¹ TI Saintes, 6 January 1992, *D.* 1993, somm. comm. 28.

Wartość stałego uszczerbku na zdrowiu uzależniona jest od wieku i procentu uszczerbku. Biorąc pod uwagę wyroki sądów apelacyjnych w Bordeaux, Agen, Angers, Limoges, Pau, Tuluzie i Poitiers dotyczące odszkodowania za szkody na osobie od stycznia 2010 r., wysokość odszkodowania można zobrazować w następujący sposób²²:

% uszczerbku	0–10 lat	11–20 lat	21–30 lat	31–40 lat	41–50 lat
1–5%	1200 €	1100 €	1000 €	950 €	900 €
6–10%	1400 €	1290 €	1180 €	1120 €	1050 €
11–15%	1600 €	1480 €	1360 €	1290 €	1200 €
16–20%	1800 €	1670 €	1540 €	1460 €	1350 €
21–25%	2000 €	1860 €	1720 €	1630 €	1500 €
26–30%	2200 €	2050 €	1900 €	1800 €	1650 €
31–35%	2400 €	2240 €	2080 €	1970 €	1800 €
36–40%	2600 €	2430 €	2260 €	2140 €	1950 €
41–45%	2800 €	2620 €	2440 €	2310 €	2100 €
46–50%	3000 €	2810 €	2620 €	2480 €	2250 €
51–55%	3200 €	3000 €	2800 €	2650 €	2400 €
56–60%	3400 €	3190 €	2980 €	2820 €	2550 €
61–65%	3600 €	3380 €	3160 €	2990 €	2700 €
66–70%	3800 €	3570 €	3340 €	3160 €	2850 €
71–75%	4000 €	3760 €	3520 €	3300 €	3000 €
76–80%	4200 €	3950 €	3700 €	3500 €	3150 €
81–85%	4400 €	4140 €	3880 €	3670 €	3300 €
86–90%	4600 €	4330 €	4060 €	3840 €	3450 €
91–95%	4800 €	4520 €	4240 €	4010 €	3600 €
96% i więcej	5000 €	4710 €	4420 €	4180 €	3750 €

²² Informacje dostępne na stronie Fédération Nationale des Victimes de la Route – http://www.fnvictimesdelaroute.asso.fr/conseil_pratique/association_aide_juridique/deficit_fonctionnel_permanent_d_f_p_352.php

% uszczerbku	51–60 lat	61–70 lat	71–80 lat	> 80 lat
1–5%	850 €	800 €	750 €	700 €
6–10%	975 €	900 €	825 €	740 €
11–15%	1100 €	1000 €	900 €	780 €
16–20%	1275 €	1100 €	975 €	820 €
21–25%	1350 €	1200 €	1050 €	860 €
26–30%	1475 €	1300 €	1125 €	900 €
31–35%	1600 €	1400 €	1200 €	940 €
36–40%	1725 €	1500 €	1275 €	980 €
41–45%	1850 €	1600 €	1350 €	1020 €
46–50%	1975 €	1700 €	1425 €	1060 €
51–55%	2100 €	1800 €	1500 €	1100 €
56–60%	2250 €	1900 €	1575 €	1140 €
61–65%	2350 €	2000 €	1650 €	1180 €
66–70%	2475 €	2100 €	1725 €	1220 €
71–75%	2600 €	2200 €	1800 €	1260 €
76–80%	2725 €	2300 €	1875 €	1300 €
81–85%	2850 €	2400 €	1950 €	1340 €
86–90%	2975 €	2500 €	2025 €	1380 €
91–95%	3100 €	2600 €	2100 €	1420 €
96% i więcej	3225 €	2700 €	2175 €	1460 €

Przy ustalaniu wysokości odszkodowania należy pomnożyć liczbę wskazaną w tabelce przez procent uszczerbku. Wobec tego jeśli poszkodowany ma 21 lat i 14% uszczerbek, wówczas wartość odszkodowania wynosi € 18 060 ($1290 \text{ €} \times 14\% = \text{€} 18 060$), a gdy poszkodowany ma 75 lat i 80% uszczerbek otrzyma € 150 000 ($1875 \text{ €} \times 80\% = \text{€} 150 000$) itd.

Kolejną ze szkód należących do omawianej grupy, tj. tych, które charakteryzuje trwałość odczuwania negatywnych doznań jest *préjudice d'agrément*. Jest to szkoda polegająca na utracie udogodnień, na ograniczeniu czerpania radości z życia i niemożności aktywnego uczestnictwa w zajęciach uprawianych w wolnym czasie z powodu doznanych obrażeń fizycznych, np. związanych z niemożnością poszkodowanego do regularnego uprawiania sportu, określonej działalności lub rekreacji. Szkoda ta dotyczy

także sytuacji, w której poszkodowany jest w stanie wegetatywnym²³. Ten element szkody należy oceniać, uwzględniając wszystkie indywidualne cechy poszkodowanego (np. wiek). Obowiązkiem samego poszkodowanego jest powiadomienie biegłego (adwokata) o wszelkich tego typu szkodach wraz z dołączeniem dokładnych dowodów, np. licencji, dyplomy, certyfikaty sportowe lub z działalności artystycznej, udział w konkursach. Ekspert medyczny w swojej opinii lekarskiej powinien wskazać na niezdolność do uczestniczenia w tego typu aktywności. Utrata udogodnień może polegać na utracie węchu²⁴, nieskonsumowaniu małżeństwa²⁵, niezdolności pójścia na spacer²⁶ lub niezdolności dźwigania ciężkich przedmiotów²⁷.

Kolejnym rodzajem szkody jest stała szkoda estetyczna – *préjudice esthétique permanent* (PEP). Innymi słowy jest to odszkodowanie z tytułu trwałego oszpecenia (np. blizna na twarzy, szyi itp.)²⁸. Istotne są przy tym płeć, wiek, zawód, stan cywilny poszkodowanego, a także późniejsza możliwość przeprowadzenia operacji plastycznej. Sąd kasacyjny w 1986 r. orzekł, że odszkodowanie za szkody estetyczne przysługuje nawet jeśli poszkodowany był w śpiączce²⁹. Ten rodzaj szkody jest oceniany przez biegłych ekspertów w skali od 1 do 7. Biorąc pod uwagę wyroki sądów apelacyjnych w Bordeaux, Agen, Angers, Limoges, Pau, Tuluzie i Poitiers dotyczące odszkodowania za szkody na osobie, wysokość odszkodowania można zobrazować w następujący sposób³⁰:

- Bardzo nieznaczna (Très léger) (1/7) do 1 500 €
- Nieznaczna (Léger) (2/7) 1 500 – 3 000 €
- Umiarkowana (Modéré) (3/7) 3 000 – 6 000 €
- Średnia (Moyen) (4/7) 6 000 – 10 000 €
- Dość ważna (Assez important) (5/7) 10 000 – 25 000 €
- Ważna (Important) (6/7) 20 000 – 30 000 €
- Bardzo ważna (Très important) (7/7) 30 000 € i więcej.

Kolejną szkodą jest szkoda seksualna – *préjudice sexuel*. Jest to uszczerbek w życiu seksualnym przejawiający się w naruszeniu funkcji seksualnych, a także wpływie urazu na możliwość posiadania dziecka.³¹ Istnieją trzy rodzaje uszczerbku w życiu seksualnym:

²³ Civ. 2e, 22 February 1995: *J.C.P.* 1995.IV.1000; Civ. 2e, 28 June 1995, *J.C.P.* 1995.IV.2133, cyt. w: M. Cannarsa, *Compensation for Personal Injury in France*, *op. cit.*, s. 17.

²⁴ Civ. 2e, 25 February 1981, *Gaz. Pal.* 1981, 2, pan. 175; Civ. 2e, 23 October 1985, *J.C.P.* 1986. IV.14, Id.

²⁵ TGI Châlons-sur-Marne 16 March 1978, *Gaz. Pal.* 1978, 2, somm. 399, Id.

²⁶ Civ. 2e, 11 October 1989, *Bull. civ.* II, n° 178, p. 91, Id.

²⁷ TGI Paris, 10 February 1981, *Gaz. Pal.* 1981, 1, 309, Id.

²⁸ M. Guidoni, *Le préjudice esthétique*, thèse, Paris I, 1977; L. MELENNEC, *L'indemnisation du préjudice esthétique*, *Gaz. Pal.*, 5 nov. 1976.

²⁹ Civ. 2e, 10 december 1986, *Bull. civ.* II, n° 188, p. 126.

³⁰ Informacje dostępne na stronie Fédération Nationale des Victimes de la Route – http://www.fnvictimesdelaroute.asso.fr/conseil_pratique/association_aide_juridique/deficit_fonctionnel_permanent_d_f_p_352.php

³¹ Cass. Civ. II z 18.06.1997, Resp et Ass. 97-288; częściowo prejudice sexuel jest przyznawany przez orzecznictwo w ramach prejudice d'agrément. Cass. Crim. z 23.02.1988, *Bull. Crim* n 87 str. 226.

- morfologiczne uszkodzenie związane z uszkodzeniem narządów płciowych,
- szkody związane z samym aktem seksualnym, w postaci utraty przyjemności związanej z realizacją aktu seksualnego (utrata pragnienia lub libido, utrata sprawności fizycznej, utrata czerpania przyjemności itp.),
- szkody związane z niemożnością lub trudnością prokreacji (np. szkoda położnicza – *préjudice obstétrical*).

Wysokość szkody musi być oceniana z uwzględnieniem osobistych cech każdego poszkodowanego i może wynieść od 350/500 € dla ograniczonej niezdolności do € 50.000 za szkody, które w pełni i ostatecznie wyczerpują trzy rodzaje uszczerbku funkcji seksualnych u młodej osoby. Szkodzie tej często towarzyszy rekompensata moralna za szkody dla współmałżonka lub partnera. Rekompensata ta rzadko przekracza € 15.000.³²

Kolejny rodzaj szkody to *préjudice d'établissement* (PE). Ten rodzaj szkody odnosi się do utraty nadziei, utraty szansy lub możliwości prowadzenia „normalnego” życia rodzinnego z powodu inwalidztwa. Jest to przykładowo utrata szansy wzięcia ślubu, założenia rodziny, wychowania dzieci, itp. Ten rodzaj szkody należy oceniać w odniesieniu do każdej osoby indywidualnie, ze szczególnym uwzględnieniem jej wieku.

Kończąc tę część artykułu, podkreślić należy niecelowość tworzenia zbyt sztywnej i zamkniętej listy szkód. Często bowiem występują nietypowe szkody, które są bezpośrednio związane z trwałym kalectwem, a które powstają już po rekonwalescencji. W związku z tym wydaje się istotne wyróżnienie „wyjątkowych szkód trwałych”, tj. *préjudices permanents exceptionnels* (PPE), które, w razie potrzeby, w wyjątkowych okolicznościach mogą zabezpieczać uzyskanie rekompensaty.

3. PROBLEMATYKA SZKODY NIEMAJĄTKOWEJ W ORZECZNICTWIE SĄDÓW FRANCUSKICH I POLSKICH

Powyżej przedstawiono podział oraz charakterystykę szkód niemajątkowych powstałych w efekcie naruszenia zdrowia, a także sposób ich wyrównywania w prawie francuskim. W celu bliższego ich zobrazowania przedstawione zostanie kilka orzeczeń dotyczących szkody niemajątkowej występującej u poszkodowanych na skutek naruszenia zdrowia. Następnie wskazany zostanie uniwersalizm podziału tych szkód poprzez zastosowanie go w omówieniu kilku polskich orzeczeń. Dodatkowo porównany zostanie sposób oceny krzywdy i należnego dla jej zrekomensowania zadośćuczynienia w systemie prawa francuskiego i prawa polskiego.

³² L. Melennec, *Le préjudice sexuel*, *Gaz. Pal.*, 2-3 November 1977, p. 1; M. Bourrié-Quenillet, *Le préjudice sexuel: preuve, nature juridique et indemnisation*, *J.C.P.* 1996.I.3986.

3.1. ORZECZNICTWO POLSKIE

W orzecznictwie polskich sądów wielokrotnie spotkać się można z problematyką kompensacji szkód niemajątkowych. W celu scharakteryzowania krzywd, o jakich mowa w sprawach, którymi zajmowała się dotychczas judykatura krajowa zastosować można powyżej wymienioną nomenklaturę francuską.

Przykładem szkód niemajątkowych o charakterze przemijającym mogą być te, będące przedmiotem wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 2 października 2014 r.³³ Dotyczył on sprawy kobiety, która po przebytej ciąży oraz laktacji nie była zadowolona ze stanu swojego biustu i w związku z tym zdecydowała się na operacyjną ingerencję chirurga plastyka polegającą na powiększeniu piersi za pomocą wprowadzonych implantów. Po jakimś czasie od zabiegu u poszkodowanej stwierdzono szereg powikłań, takich jak rozejście się ran oraz wycieki treści krwistej. Finalnie usunięto powódce protezy, a kształt piersi poszkodowanej nie budził zastrzeżeń estetycznych, zaś jedynymi defektami były mało widoczne blizny pooperacyjne. Można tu więc mówić o uszkodzeniu zdrowia o charakterze przemijającym, polegającym na tymczasowym oszpeceniu, czyli *préjudice esthétique temporaire* (PET). Zaistniała sytuacja wpłynęła negatywnie na stan psychiczny poszkodowanej, ponieważ często płakała i bała się, że w związku z jej problemami zdrowotnymi i z długą nieobecnością straci pracę. Były to zatem szkody zaliczane do tych związanych z różnym rozumieniem cierpienia, tak fizycznego, jak i psychicznego, tj. *souffrances endurées*. Na marginesie dodać można, że gdyby wciąż obowiązywało w prawie francuskim poprzednie, szerokie pojęcie *incapacité temporaire totale* (ITT), obejmujące tak osobiste niedogodności poniesione przez poszkodowanego, jak i utratę zarobków, wówczas i ta szkoda miałaby tu miejsce, ponieważ powódka utraciła część swoich zarobków, z uwagi na wypłatę jej przez okres rekonwalescencji zasiłku chorobowego niższego o około połowę od uzyskiwanej przez nią pensji³⁴.

O uporczywym bólu, uniemożliwiającym wypoczynek nocny i normalne funkcjonowanie i spożywanie posiłków, tym razem będącym przyczyną wadliwie przeprowadzonej usługi protetycznej³⁵, mowa także w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 grudnia 2014 r.³⁶ Poszkodowana odczuwała również dyskomfort w kontaktach z innymi ludźmi, czego powodem był nieprzyjemny fetor wydobywający się z ust, będący konsekwencją niemożliwości usunięcia resztek jedzenia ze szczelin koron. Sąd w tym orzeczeniu wprost mówi o „dyskomforcie spowodowanym niewłaściwym wykonaniem usługi stomatologicznej”, co przy dodaniu, że „skutki doznanego przez powódkę rozstroju zdrowia były odwracalne, a czas trwania cierpień niedługi (ok. 3 miesiące), uznać należy za częściowy dyskomfort czasowy” (*la gêne temporaire partielle*).

³³ I ACa 625/14, LEX nr 1544888.

³⁴ Powódka za swoją pracę otrzymywała wynagrodzenie w wysokości 5500 złotych netto, a z uwagi na zwolnienie lekarskie utraciła jego część w wysokości od 2–3000 zł.

³⁵ Szerzej na temat odpowiedzialności za szkody medyczne zob. chociażby: S. Kalus, *Liability for Medical Damages in Polish law*, [w:] B. Heiderhoff, G. Żmij, *Tort Law in Poland, Germany and Europe*, Munich 2009, s. 47–74; M. Nesterowicz, *Podstawy prawne odpowiedzialności cywilnej zakładu leczniczego i lekarza*, Prawo i Medycyna 1999, nr 1.

³⁶ I ACa 764/14, LEX nr 1180054.

Przykładem z polskiego orzecznictwa szkód niemajątkowych o charakterze stałym są szkody, o których mowa w wyroku Sądu Najwyższego z 15 października 2014 r.³⁷ Rozpatrując sprawę wypadku, do jakiego doszło w 1982 r. z nieznanymi przyczynami 17-letni wówczas chłopak, uczeń technikum budowlanego, wypadł z pociągu na tory, na skutek czego doznał zmiążdżenia nóg i konieczne było przeprowadzenie u niego obustronnej wysokiej amputacji nóg na poziomie ud. Powód był technikiem budowy dróg i mostów, ale z uwagi na swoją niepełnosprawność nigdy nie pracował w zawodzie. Uskarżał się na przewlekłe bóle fantomowe spowodowane amputacją, co, przyjmując francuską terminologię, określić można jako *déficit fonctionnel permanent* (DFP), czyli szkodę występującą stale, która w tym przypadku polegała na stale odczuwalnym bólu. O krzywdach o stałym charakterze mowa była również w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wydanym w dniu 26 września 2014 r.³⁸. Na skutek wypadku drogowego mężczyzna w wieku 44 lat doznał poważnych obrażeń ciała w postaci rozerwania spojenia łonowego, złamania miednicy, wielopoziomowego złamania podudzia prawego i wstrząsu pokrwotocznego, co stanowiło chorobę realnie zagrażającą życiu. Poszkodowany stał się osobą niepełnosprawną z uwagi na upośledzenie funkcji kończyn dolnych. Niemożliwym stał się w jego przypadku powrót do poprzedniego, aktywnego stylu życia, w tym realizacja jego pasji, jaką było żeglarstwo, co określić można jako *préjudice d'agrément*, polegającej na niemożliwości aktywnego uczestnictwa w zajęciach uprawianych w czasie wolnym z powodu doznanych obrażeń fizycznych. Innym rodzajem szkód o charakterze stałym zaistniałymi u powoda, o którym mowa w podziale stosowanym we francuskim orzecznictwie to *préjudice d'établissement* (PE) związana z utratą nadziei na lepsze jutro i możliwości samorealizacji na skutek braku możliwości wykonywania pracy zarobkowej, a także szereg innych, stałych negatywnych doznań natury psychicznej, w tym niemożność pogodzenia się z własną niepełnosprawnością, które zbiorczo określić można jako *déficit fonctionnel permanent* (DFP). Dodatkowo wskazać należy, iż w tym konkretnym przypadku prawdopodobnie doszło także, jeżeli nie o charakterze stałym, to zapewne czasowym, do szkód określanymi mianem *préjudice sexuel*, tj. uszczerbku w życiu seksualnym, co wynikać by miało z rozerwania spojenia łonowego oraz z posiadanych krwiaków na narządach płciowych.

3.2. KOMPENSACJA SZKÓD NIEMAJĄTKOWYCH W ORZECZNICTWIE FRANCUSKIM I POLSKIM

Oдноśnie kompensacji krzywd we francuskim orzecznictwie już wcześniej wskazano, że tamtejsza judykatura zdaje się stosować gradację szkód niemajątkowych. System IPP, czyli *le taux de l'incapacité permanente partielle*³⁹, podlega na ocenianiu tego rodzaju szkód w skali od 1 do 7, tj. od bardzo nieznacznej, do bardzo ważnej, przypisując im jednocześnie określoną wysokość odszkodowania wyrażonego w euro. W zasadzie to biegiły na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, biorąc pod

³⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2014 r., V CSK 632/13, LEX nr 1604656.

³⁸ VI ACa 1843/13, LEX nr 1169105.

³⁹ System ten wywodzi się ze stworzonego pod koniec XIX w. systemu pokrywania szkód wyrządzonych podczas wypadków przy pracy. Zob. M. Wałachowska, *Zadośćuczynienie...*, *op. cit.*, s. 65 i przywołana tam literatura francuska.

uwagę w szczególności intensywność i długotrwałość cierpień poszkodowanego, ocenia doznaną przez niego krzywdę w świetle tejże skali. Przygotowana przez biegłego opinia jest następnie brana pod uwagę przez orzekający w sprawie sąd. Może on także orzec odmiennie, nie nawiązując do taryfy IPP skali⁴⁰. Wspomnieć należy również, że wysokość zadośćuczynienia może być uzależniana także w stosunku do procentowo określonego uszczerbku na zdrowiu i wieku poszkodowanego, którego taki uszczerbek dotyczy. Podkreślenia wymaga, że im młodszy jest poszkodowany, tym wyższe odszkodowanie otrzyma za ten sam procentowy stały uszczerbek na zdrowiu. Zatem przyjąć należy, że we Francji kompensacja krzywd ujęta jest w pewne ramy, czy też schematy. Dzięki bogatemu orzecznictwu, ukształtowany został system wynagradzania niematerialnych szkód, który umożliwia, jak się wydaje, ich „wycenę”. Należy jednak zwrócić uwagę na jedno z orzeczeń Sądu kasacyjnego, w którym stwierdzono, że omawiany system stanowić powinien „punkt wyjścia w ocenie szkód”, a o ich ostatecznym rozmiarze powinna decydować indywidualna sytuacja poszkodowanego⁴¹.

W polskich regulacjach o zadośćuczynieniu krzywd mowa jest w art. 445 § k.c., który stanowi, że sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Ustalanie tego, co w konkretnym przypadku oznacza ta „odpowiednia suma” jest zadaniem sądu rozstrzygającego sprawę. W przeciwieństwie do tego, jak to jest przyjęte we Francji, w Polsce brak jest wypracowanych macierzy, dzięki którym za pomocą dwóch zmiennych, tj. procentowego uszczerbku na zdrowiu i wieku poszkodowanego, uzyskuje się określoną kwotowo wysokość należnego mu zadośćuczynienia. Brak jest także przyjętej w orzecznictwie gradacji intensywności szkód, od której uzależniano by zasądzane tytułem kompensacji kwoty. Co więcej, stosunkowo często spotkać się można nawet z krytyką stosowania taryfikatorów przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, a także ze stosowaniem odniesień co do minimalnego i średniego wynagrodzenia i stosowaniu ich jako jednostek przeliczeniowych⁴². A zatem polskie sądy pozbawione są ustalonych reguł odnośnie do wysokości zadośćuczynienia i każdorazowo przyznawane jest ono na skutek badania indywidualnej sytuacji poszkodowanego. Przyznanie zadośćuczynienia oraz jego wysokości mieści się zatem w granicach uznania sędziowskiego, co nie oznacza jednak dowolności⁴³. Świadczy to także o tym, że w polskim orzecznictwie położono nacisk na indywidualność przy określaniu wysokości należnego zadośćuczynienia. Dał temu wyraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r.⁴⁴, w którym sąd stwierdził, że „Tylko rozważenie zindywidualizowanych przesłanek może stanowić podstawę do określenia odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę”.

⁴⁰ M. Wałachowska, *Zadośćuczynienie...*, *op. cit.*, s. 64–65.

⁴¹ Orzeczenie Sądu Kasacyjnego z 1 stycznia 1995 r., Bulletin Civile de la Cour Cassation – za M. Wałachowska, *Zadośćuczynienie...*, *op. cit.*, s. 82.

⁴² M. Stanik, K. Burczaniuk, *Prawo cywilne. Orzecznictwo 2010-2014*, Warszawa 2014 i wskazana tam uchwała Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2010 r., III CZP104/10, OSNC 2011, Nr 7–8, poz. 79, s. 162; *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania, III...* i wskazany tam wyrok Sądu Najwyższego z 11 października 2002 r., I CKN 1065/00, LexisNexis nr 2025482, s. 761–762.

⁴³ Zob. chociażby H. Ciepła, B. Czech, S. Dąbrowski, T. Domińczyk, H. Pietrzykowski, Z. Strus, M. Sychowicz, A. Wypiórkiewicz, *Praktyczny komentarz z orzecznictwem. Kodeks cywilny. Tom II art. 353–1088*, Warszawa 2005, s. 180–181.

⁴⁴ IV CSK 221/11, LEX nr 1119550.

Niemniej jednak orzecznictwo wypracowało pewne wskazówki, którymi należy kierować się, miarkując sumę, która powinna wyrównać krzywdy, jakie spotykają poszkodowanego. A. Szpunar określił to zjawisko mianem „kryształowania się stopniowo kryteriów w tej dziedzinie”⁴⁵. Do najczęstszych czynników, jakie brane są pod uwagę przy ocenie rozmiaru krzywdy i przysługującego w zamian zadośćuczynieniu należą: wiek, rodzaj naruszonego dobra, natężenie oraz czas trwania cierpienia, trwałość skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, okres trwania objawów chorobowych oraz wina sprawcy i to, jak zachowywał się po dokonaniu naruszenia⁴⁶. A zatem niewątpliwie należy do nich rozmiar doznanych cierpień oraz – podobnie jak to ma miejsce we Francji – wiek poszkodowanego. Właśnie wiek poszkodowanego Sąd Najwyższy uznał za „istotny element indywidualizujący” przyznane poszkodowanemu zadośćuczynienie, ponieważ „intensywność cierpień z powodu kalectwa jest większa u człowieka młodego, skazanego na rezygnację z radości życia, jaką daje zdrowie, możliwość pracy i osobistego rozwoju”⁴⁷. Podsumowaniem sądowych rozważań na temat zadośćuczynienia może być fragment wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2007⁴⁸:

„Nie powinno jednak budzić wątpliwości, że o rozmiarze należnego zadośćuczynienia decyduje rozmiar doznanej krzywdy, zadośćuczynienie ma bowiem na celu naprawienie szkody niemajątkowej, wyrażającej się doznaną krzywdą w postaci cierpień fizycznych i psychicznych. Niedający się ściśle wymierzyć charakter krzywdy sprawia, że ustalenie jej rozmiaru, a tym samym i wysokości zadośćuczynienia, zależy od oceny sądu. Ocena ta powinna opierać się na całokształcie okoliczności sprawy, nie wyłączając takich czynników, jak np. wiek poszkodowanego oraz postawa sprawcy. Przy ustalaniu rozmiaru doznanych cierpień powinny być uwzględniane zobiektywizowane kryteria oceny, odniesione jednak do indywidualnych okoliczności danego wypadku. Oceniając rozmiar doznanej krzywdy, trzeba zatem wziąć pod uwagę całokształt okoliczności, w tym: stopień cierpień fizycznych i psychicznych, ich intensywność i czas trwania, nieodwracalność następstw wypadku (kalectwo, oszpeccenie), rodzaj wykonywanej pracy, szanse na przyszłość, poczucie nieprzydatności społecznej, bezradność życiową oraz inne czynniki podobnej natury”.

ZAKOŃCZENIE

Sądy polskie i francuskie przyjmują zdecydowanie inne modele kompensacji szkód niemajątkowych. We Francji wydaje się, że przyjęto metodę dopasowywania określonego przypadku do istniejących schematów, ograniczając tym samym w pewnym zakresie rolę sędziów. Można stwierdzić nawet, że tego typu zabiegi mogą doprowadzić do uproszczenia roli judykatury i pozbawienia jej możliwości korzystania w należyty sposób z prymatu niezawisłości. Jednakże ocena ta traci na ostrości poprzez dopuszczenie do kształtowania wysokości zadośćuczynienia także innych czynników, jak np. następstwa zaistniałego zdarzenia dla dalszego życia danej osoby, co wpływa na przyznanie

⁴⁵ A. Szpunar, *Odpowiedzialność cywilna...*, *op. cit.*, s. 562.

⁴⁶ *Kodeks cywilny. Komentarz LEX. Tom III...*, *op. cit.*, s. 445 i przytoczone tam orzecznictwo, *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania, III...*, *op. cit.*, s. 760 oraz 764; M. Stanik, K. Burczaniuk, *Prawo cywilne. Orzecznictwo...*, *op. cit.*, s. 161.

⁴⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r., IV CKN 1266/00, LEX nr 80272.

⁴⁸ V CSK 245/07, LEX nr 369691, zob. także wskazane w cyt. tu wyroku orzecznictwo Sądu Najwyższego.

sądom jednak roli decydującej o ostatecznym kształcie kompensacji szkód. Natomiast w Polsce nacisk położono na badanie każdego indywidualnego przypadku i dostosowanie należytej kompensacji poniesionych przez niego krzywd, biorąc pod uwagę szereg czynników, w tym wiek poszkodowanego, charakter zdrowotnych dolegliwości, a także postawę sprawcy deliktu, w wyniku którego powstało cierpienie danego podmiotu. Model przyjęty we Francji jest zdecydowanie korzystniejszy dla poszkodowanego niż w Polsce. Abstrahując od ogromnej różnicy w wysokości przyznawanych poszkodowanym odszkodowań, we Francji nie ma możliwości pominięcia jakiegos rodzaju szkody przez sąd. Można powiedzieć, że sąd ma obowiązek „doszukać się” niejako u każdego poszkodowanego wszystkich rodzajów szkód i ustalić ich wysokość.

BIBLIOGRAFIA

- Arcadio D., Tardy C., *Durer entree des classes pour le DFTP*, Gaz. Pal. 13 au 16 juillet 2011.
- Bourrié-Quenillet M., *Le préjudice sexuel: preuve, nature juridique et indemnisation*, J.C.P. 1996.I.3986.
- Ciepła H., Czech B., Dąbrowski S., Domińczyk T., Pietrzykowski H., Strus Z., Sychowicz M., Wypiórkiewicz A., *Praktyczny komentarz z orzecnictwem. Kodeks cywilny. Tom II art. 353–1088*, Warszawa 2005.
- Guidoni M., *Le préjudice esthétique*, thèse, Paris I, 1977.
- Kalus S., *Liability for Medical Damages in Polish law*, [w:] B. Heiderhoff, G. Žmij, *Tort Law in Poland, Germany and Europe*, Munich 2009.
- Kodeks cywilny. Komentarz LEX. Tom III Zobowiązania. Część ogólna. 2 wydanie*, A. Kidyba (red. nauk.), Warszawa 2014.
- Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania, III cz. 1*, J. Gudowski (red.), Warszawa 2013.
- Kubiak-Cyruł A., *Dobra osobiste osób prawnych*, Zakamycze 2005.
- Matys J., *Model zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu szkody niemajątkowej w kodeksie cywilnym*, Warszawa 2010.
- Melenec L., *L'indemnisation du préjudice esthétique*, Gaz. Pal., 5 nov. 1976.
- Melenec L., *Le préjudice sexuel*, Gaz. Pal., 2–3 November 1977.
- Nesterowicz M., *Ewolucja odpowiedzialności deliktowej w prawie francuskim (na 200-lecie kodeksu Napoleona)*, PiP 2007, nr 12.
- Nesterowicz M., *Podstawy prawne odpowiedzialności cywilnej zakładu leczniczego i lekarza*, Prawo i Medycyna 1999, nr 1.
- Radwański Z., *Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową. Rozwój i funkcja społeczna*, Poznań 1956.
- Stanik M., Burczaniuk K., *Prawo cywilne. Orzecnictwo 2010–2014*, Warszawa 2014.
- Szpunar A., *Odpowiedzialność cywilna. Komentarz w formie glos*, Sopot 1997.
- Szpunar A., *Zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową*, Bydgoszcz 1999.
- Walczak U., *Zasady odpowiedzialności za szkodę niemajątkową w prawie umów – postulaty de lege ferenda*, Transformacje Prawa Prywatnego 2007, nr 2.
- Walachowska M., *Zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę*, Toruń 2007.
- Von Jeinsen U. i Konert A., *Are non pecuniary damages recoverable in Europe?: A Comparative Analysis*, Annals of Air and Space Law, Vol. XXIV, Montreal 2009.

Orzeczenia sądów francuskich

Cass. 2^e civ., 7 fevrier 1979, pourvoi nr 77-15995.

Cass. Civ. II z 18.06.1997, Resp et Ass. 97-288.

Cass.crim., 9 mars 1982, pourvoi nr 81-91409.

Cass. Crim. z 23.02.1988, Bull. Crim n 87.

Cass.crim., 27 novembre 1990, pourvoi nr 90-818339

Civ. 2e, 25 February 1981, *Gaz. Pal.* 1981, 2, pan. 175..

Civ. 2e, 23 October 1985, *J.C.P.*

Civ. 2e, 10 December 1986, *Bull. civ. II*, n° 188.

Civ. 2e, 11 October 1989, *Bull. civ. II*, n° 178, p. 91, Id.

Civ. 2e, 5 January 1994, *J.C.P.* 1994.IV.585.

Civ. 2e, 22 February 1995 : *J.C.P.* 1995.IV.1000.

Civ. 2e, 28 June 1995, *J.C.P.* 1995.IV.2133.

Orzeczenie Sądu Kasacyjnego z 1 stycznia 1995 r., Bulletin Civile de la Cour Cassation.

TGI Châlons-sur-Marne 16 March 1978, *Gaz. Pal.* 1978, 2, somm. 399, Id.

TGI Paris, 10 February 1981, *Gaz. Pal.* 1981, 1, 309, Id.

TI Saintes, 6 January 1992, *D.* 1993, somm. comm.

Orzeczenia sądów polskich

Uchwała Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2010 r., III CZP104/10, OSNC 2011, Nr 7–8, poz. 79.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r., IV CKN 1266/00, LEX nr 80272.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2002 r., I CKN 1065/00, LexisNexis nr 2025482.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2007 r. V CSK 245/07, LEX nr 369691.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r IV CSK 221/11, LEX nr 1119550.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2014 r., V CSK 632/13, LEX nr 1604656.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 września 2014 r., VI ACa 1843/13, LEX nr 1169105.

Wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 2 października 2014 r., I ACa 625/14, LEX nr 1544888.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 grudnia 2014, I ACa 764/14, LEX nr 1180054.

Źródła internetowe

http://www.fnvictimesdelaroute.asso.fr/conseil_pratique/association_aide_juridique/deficit_fonctionnel_permanent_d_f_p_352.php

Les gênes temporaires constitutives d'un Déficit FonctionnelTemporaire (DFT), La Lettre AREDOC mars 2010, Journal d'information de l'AREDOC et du centre de documentation: <http://www.aredoc.com/sites/default/files/point-12.pdf>

Cannarsa M., *Compensation for Personal Injury in France*, <http://www.jus.unitn.it/cardozo/review/2002/cannarsa.pdf>

WYRÓWNYWANIE SZKODY NIEMAJĄTKOWEJ PRZY NARUSZENIU ZDROWIA W PRAWIE FRANCUSKIM

Streszczenie

Artykuł przedstawia problematykę kompensacji szkód niemajątkowych w prawie francuskim. Można podzielić go na dwie części. W pierwszej części omówiono rodzaje szkód wyinterpretowanych z orzecznictwa francuskiego. Głównym kryterium zastosowanym w podziale krzywd związanych

z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia jest ich trwałość. Ukazano schematyczny sposób ustalenia przez francuskie sądy wysokości należnego poszkodowanemu zadośćuczynienia. W drugiej części ukazano uniwersalizm przyjętego we francuskim systemie podziału szkód niemajątkowych związanych ze zdrowiem. Dokonano także porównania francuskiego sposobu ustalania wysokości szkody oraz jej naprawienia z tym przyjętym przez polskie sądownictwo.

Słowa kluczowe: *szkoda niemajątkowa, zadośćuczynienie, prawo francuskie, orzecznictwo, uszkodzenie ciała i rozstrój zdrowia*

COMPENSATION FOR NON-PECUNIARY DAMAGE IN CASE OF BODILY INJURY IN FRENCH LAW

Summary

The article describes an issue of a compensation of non-pecuniary damages in French law. It is divided into two sections. In the first one, the types of the damages on the basis of French courts judgements are discussed. The main criterion for the division of damage connected with bodily injury and health upset is their durability. The article shows a set pattern used by the French courts to establish the amount of compensation. In the second section, the universalism of the French non-pecuniary damages connected with health is discussed. Finally, the Polish and French ways of determining damages and compensation are compared.

Key words: *non-pecuniary damages, compensation, French law, courts judgements, bodily injury and health upset*